

SPIRIDON VANGHELI

Copii în cătușele Siberiei

Nuvelă inspirată din fapte reale

Ediția a doua

Ilustrații de Constantin Balan

Responsabil de ediție: Constantin Bostan

DOXOLOGIA

Iași, 2026

Trenule, unde ne duci?

Cum a ieșit dimineață din casă, Vasile Bujor a și văzut printre scândurile gardului un șirag de ochișori: negri, albaștri, căprui, verzi – și toți ochii aceștia se boldeau la un pom de cireșe care se coc devreme și tocmai erau bune de mâncat. Gospodarul, tot în treburi, nici n-a luat seama la ce se întâmplă în grădina lui.

— Bu-un, se apropie stăpânul și băieții o rup la fugă care încotro; da Vasile, de colo: Ia stați, bre! Eu știu de ce fugiți: nu vă puteți cățara în pom, așa-i?

Băieții se uita unul la altul: nu cumva e o cursă la mijloc?

— Eu pot să mă sui și fără scară, a zis Iacobaș.

Apoi ceilalți, unul câte unul, au trecut de partea lui Iacobaș. Numai Luca, mai fricos, a spălat putina, zicând că-l doare un deget.

O clipă zăbavă și pomul era pli-i-in de copii, c-au prins curaj și fetițele de pe uliță. Ba s-a urcat și Olguța, fata lui Vasile Bujor... Și uite așa, n-a mai rămas o cireșă în pomul acela, iar copiii s-au întors cu ochii plini de lumină, pe la casele cui îi are.

Tocmai pe-atunci, s-a întors și gospodina casei de la iarmaroc. Când a văzut pomul gol, s-a uitat lung la Vasile:

— Ai mai făcut o pozna, măi Bujor cu ochi albaștri. Dacă n-ai băieții tăi, iaca, îi găsești pe uliță când îți trebuie...

Nici prin cap să le dea însă unora dintre copiii care au mâncat atunci cireșe că în noaptea aceea o să-i aresteze. Ba că o să-l scoată cu pușca din casă și pe omul care le dăruise un pom întreg de cireșe!...

Știau despre asta numai câțiva militari, ascunși în Văgăuna Bursucului, nu departe de satul basarabean Sofia. Unul împărțea cartușe, altul încărca arma, al treilea ascuțea baioneta... Mai venea pe aici, tupiluș, și câte o coadă de topor din sat, să-l pârască pe careva...

Era 12 iunie 1941. Totul era gata, numai că așteptau pârda lnică de noapte, după întâiul cântat al cocoșului, când necuratul își bagă coada în viața oamenilor.

Că zburau de acum pe la granița Basarabiei avioane nemțești încărcate cu bombe, militarii sovietici din Văgăuna Bursucului habar nu aveau. Alta era grija comandanților lor! Ei aveau ce aveau cu copiii care mănâncă cireșe și cu cei care cresc cireși. De ce? Păi să mai facă schimb – pe noi să ne tot ducă în Siberia, la foame și îngheț, iar ei să vină la cireșe și la toate cele de-a gata. Ba, chiar să se facă stăpâni în casele noastre și pe pământurile noastre!...

Olguța tocmai visa că un fluture își cere voie să se așeze pe una dintre florile ei din fața casei, când aude niște bătăi strașnice în ușă. N-a apucat tata să deschidă, că au și fărâmat ușa. Au năvălit doi, cu puștile: unul cu cicatrice pe față, celălalt cu nasul turtit și ochi înguști. Alți doi militari, cu baionetele scoase, stăteau în prag. Le-au dat de înțeles, în rusește, să se îmbrace iute și să iasă afară.

— Mamă!... Tată!... Unde ne duc?

Mama amuțise de tot. Doar ochii îi alergau speriați, de colo-colo.

Tata a strâns din umeri. Cum de mult nu mai avea mâna dreaptă de la încheietură, nu-i era ușor să se îmbrace. De obicei, îl ajuta Olguța. Și acum nu se putea încheia la un nasture, așa că... încerca cu dinții. Când fata a sărit să-l ajute, cel cu ochii înguști a și îmbrâncit-o:

— N-ai voie să te apropii! a urlat el.

Fata tremura: cine-s oamenii ăștia care au năvălit noaptea în casă ca niște bandiți?!

O fărmitură de pâine nu i-au lăsat să ia – atâta doar, cât a înhățat Olguța din blidar trei linguri de lemn.

Când o vecină, auzind bocete, a alergat la gard să le arunce o pâine în căruța în care fuseseră buluciți, soldații i-au și arătat pușca!

D-apoi la Bălți, când i-au urcat în tren, vuia gara de răcnete, că arestaseră o groază de oameni, de prin toate satele din jur. Și unde să-i ticsească? În trenul pentru cărat vite! Când unii nu mai încăpeau în vagon, îndată îi loveau și-i împingeau cu puștile...

„Tată!”, „Mamă!” strigau copiii răătăciți, care fără o sandală, care cu cămașa spintecată...

Da' o mamă cu copil mic nici nu avea loc să-l alăpteze. Și-atunci, trei bărbați s-au apucat de umeri, împingându-i pe ceilalți și făcând un fel de colibă în jurul femeii, ca să nu fie strivită cu tot cu prunc.

Și ce înăbușeală! Ferestruicile vagoanelor, bătute cu scânduri, mai aveau și gratii pe deasupra!...

— Oameni buni, murim aici! a strigat un zdrahon de bărbat, care era fierar. Când voi cădea, țineți-mă!

Și unde se înfige el vârtos cu picioarele în peretele vagonului, proptindu-se bine de oameni. Iar când s-a opintit o dată, s-a dus peste cap cu gratii cu tot, de-au sărit scândurile din fereastră!...

Aerul a intrat în vagon, dar l-au înhățat de îndată pe bietul fierar și nimeni nu l-a mai văzut...

Nu mult după aceea, au oprit trenul undeva, în câmp. Lumea credea că, în sfârșit, o să le aducă apă și ceva de-ale gurii. Când colo, aud că hămăie câinii în jurul trenului!... Apoi gardienii s-au urcat cu câini cu tot în vagoane și i-au cules pe bărbați.

Mama lui Iacobaș și-a încolăcit mâinile în jurul gâtului soțului ei:

— Unde mă lași, omule? Sunt după boală și-abia mă țin pe picioare; carte nu știu, rusește nici atâta. Ce mă fac eu?

Cu baioneta au dezlipit-o de gâtul lui Tudor.

Trenul se târa spre răsărit, iar copiii lihnii de foame tot întrebau:

— Unde ne duce el? Când ne întoarcem acasă?

Le-au aruncat ia, acolo, niște pește sărat, ca să-i chinuie și mai tare, că apă tot nu le dădeau. Degeaba Olguța, Iacobaș și unul, Ionuț, strigau: „Voda! voda!” (apă), cât îi ținea gura – alt cuvânt rusesc nici nu știau. Se întâmpla să mai alerge cineva prin vreo gară cu căldarea, dar, când se aplecau bieții de ei să bea, gardianul o și răsturna cu piciorul.

Într-o seară, cum nu avea pernă, Iacobaș a pus capul pe pieptul mamei. Parcă i s-a părut că noaptea i se face rece sub cap și, când colo, dimineața a văzut că mama lui era moartă!...

— O să fii fratele meu, l-a luat Olguța de mână; vrei?

Iacobaș a dat din cap că „da” și mama Olguței a izbucnit în hohote sfâșietoare. Tudor nu era și nici nu i-au dat voie să-l cheme. Când au oprit iar trenul în câmp și au dat-o jos pe mama lui Iacobaș, au adus un dulău s-o muște mai întâi, să vadă dacă nu cumva se preface că e moartă și vrea să fugă după aceea. Băiatul nu a lăsat câinele s-o apuce pe mama: mai degrabă să muște piciorul său! – și toți i-au luat apărarea.

Copiii erau în primul vagon, iar tatăl Olguței și cel al lui Iacobaș tocmai în cel cu numărul 74.

Cum mai alergau ei buluc prin gări, speriați și ruși de câini, printre puștile gardienilor! Le era sete, le era foame, dar mai întâi voiau să-și vadă tații. Și Olguța alerga, și Iacobaș, și Ionuț, și câți alții...

